

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERGİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 16 / Özel Sayı / 2025

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 16 / Special Issue / 2025

Üniversitelerin Geleceği: Ruh Sağlığı ve Psikolojik Destek Hizmetleri Perspektifinden Bir Analiz

A Psychological Perspective on the Future of Universities

Makale Türü (Article Type): Derleme / Review

Fuat TANHAN

www.dergipark.gov.tr/eibd
eibd@eibd.org.tr

Üniversitelerin Geleceği: Ruh Sağlığı ve Psikolojik Destek Hizmetleri Perspektifinden Bir Analiz

Fuat TANHAN¹

DOI: 10.58689/eibd.1739130

Öz: Geleneksel anlamda üniversiteler, bilginin üretildiği, aktarıldığı ve değerlendirildiği mekânlar olarak tanımlanmıştır. Ancak içinde bulunduğumuz yüzyıl, bu tanımı kökten sorgulatan bir dönüşüm süreciyle karşı karşıyadır. Özellikle dijitalleşme, yapay zekâ, öğrenen makinalar, toplumsal değişim, ekonomik belirsizlikler ve hızlı kültürel evrim, üniversitelerin hem birey hem toplum üzerindeki etkisini yeniden düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Buradan hareketle üniversitelerin içinde varolacağı toplumsal dinamikler ile bireyin bu dinamiklere göre eğilimlerinin okunması, anlaşılması ve değerlendirilmesi için psikoloji alanının araçlarına gereksinimi zorunlu kılmaktadır. Psikoloji sadece bireyin ruhsal süreçlerini değil; aynı zamanda kurumların, öğrenme ortamlarının ve kolektif davranışların dinamiklerini anlamaya da olanak tanır. Bugün üniversiteler, öğrencilerin yalnızca akademik değil, aynı zamanda duygusal, varoluşsal ve sosyal ihtiyaçlarına da yanıt vermek durumundadır.

Anahtar kelimeler: Yükseköğretimin dönüşümü, ruh sağlığı, üniversite, psikolojik iyi oluş.

Geliş Tarihi: 10.07.2025; Kabul Tarihi: 23.08.2025

Kaynakça Gösterimi: Tanhan, F. (2025). Üniversitelerin Geleceği: Ruh Sağlığı ve Psikolojik Destek Hizmetleri Perspektifinden Bir Analiz. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 16(Özel Sayı), 21-36

Türkiye’de Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Yenilikler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

1 Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-posta: fuattanhan@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1990-4988

Giriş

Günümüz dünyasında üniversitelerin fonksiyonları sürekli olarak değişmekte ve dönüşmektedir. Ekonomik parametrelerdeki dalgalanmalar, yapay zekâ temelli uygulamaların yaygınlaşması, teknolojik yeniliklerin hızla gelişmesi, toplumsal yapıdaki dönüşümler ve bireylerin psikososyal gereksinimlerindeki değişiklikler, yükseköğretim kurumlarının geleneksel işleyişini sürdürülebilir olmaktan çıkarmaktadır. Bu dinamik süreçler, üniversiteleri sadece bilgi üretimi ve aktarımı yapan kurumlar olmaktan öteye taşıyarak, onları çok boyutlu bir dönüşüm sürecine zorlamaktadır. Literatürde vurgulandığı üzere (Barnett, 2000; Marginson, 2016), üniversiteler artık ekonomik rekabetin, teknolojik adaptasyonun ve toplumsal beklentilerin merkezinde yer alan yapılar hâline gelmiştir. Bu bağlamda, üniversitelerin kurumsal yapılarını ve işlevlerini yeniden gözden geçirmeleri; dijitalleşme, yapay zekâ entegrasyonu, sürdürülebilirlik, toplumsal etki ve yaşam boyu öğrenme gibi kavramlar çerçevesinde yeniden yapılandırmaları zorunlu hale gelmiştir.

Geleneksel üniversiteler, topluma gerekli bilgi birikimini ve nitelikli insan kaynağını sağlamakla yükümlü kurumlar olarak konumlanmışlardır. Ancak günümüz dünyasında bu ihtiyaçların niteliği sürekli değişmekte; sosyo-ekonomik sistemlerdeki belirsizlikler yükseköğretimin geleceğini öngörmeyi güçleştirmektedir. Bu bağlamda, birçok araştırmacı, üniversitelerin söz konusu belirsizliklerle nasıl başa çıkabileceğini ve bir sosyal sistem olarak nasıl evrilebileceğini anlamaya çalışmaktadır. Ancak literatürde, üniversitelerin geleceğine ilişkin senaryoların nasıl geliştirileceğine dair öneriler henüz yeterince kapsayıcı ve sistematik değildir. Bu tür belirsizlik ortamlarında kurumların geleceğe hazırlanmasına yardımcı olabilecek öngörü programlarını üç temel özelliklerle tanımlamaktadır (Hafezi vd., 2019): alternatif ve makul senaryoları keşfetmeye yönelik bir “geleceğe açıklık” yaklaşımı; farklı paydaşların görüşlerini sürece dâhil ederek katılımı artıran ve bu yolla paydaş bağlılığını güçlendiren bir “çoğulcu katılım” anlayışı; edilgen bir gelecek tasavvuru yerine, bugünün eylemleriyle geleceği biçimlendirmeyi hedefleyen “eylem odaklılık”.

Teknolojik yeniliklerin, pedagojik yaklaşımların ve toplumsal beklentilerin hızla değiştiği bir çağda, üniversitelerin bu dönüşümlere nasıl yanıt vereceği; yalnızca akademik yapının değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel sistemlerin geleceğini de şekillendirecektir (Hafezi vd., 2024). Bu nedenle, üniversiteleri odağa alan öngörü çalışmaları, sadece yükseköğretim politikalarına değil, aynı zamanda toplumsal sürdürülebilirliğe dair stratejik karar süreçlerine de katkı sunabilecek niteliktedir. Üniversitelerin yapısal ve sistem odaklı konumu ile oluşturacağı etki çok boyutlu etkileşimlere açıktır. Bu yönüyle öğrencilerin değişen üniversite yapısı ve işlevselliği içindeki konumları özellikle dikkate alınmalıdır.

Günümüzde üniversitelerin işlevi tedrici olarak bilgi üretimi ve aktarımıyla sınırlı kalmamakta; öğrenci merkezli, bütüncül bir gelişim anlayışına doğru evrilmektedir. Değişen öğrenci profili, öğrencilerin artan psikolojik destek ihtiyacı ve bireysel farklılıkların daha görünür

hâle gelmesi, üniversiteleri rehberlik, anlam üretimi ve kimlik gelişimi gibi alanlarda aktif rol üstlenmeye zorlamaktadır (Arnett, 2000; Conley vd., 2014). Öğrenciler artık yalnızca akademik başarıyı değil, duygusal destek, kimlik inşası ve yaşam tasarımı gibi çok boyutlu ihtiyaçları da üniversitelerden talep etmektedirler. Bu bağlamda üniversiteler, öğrencilerin psiko-sosyal gelişimini destekleyen yapılar hâline gelmediği takdirde, hem bireysel düzeyde öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt verememe hem de toplumsal düzeyde meşruiyetini ve işlevselliğini yitirme riskiyle karşı karşıyadır (Nyakoty ve Goronga, 2024).

Bilgiye erişimin dijitalleşme ve açık kaynak platformlar aracılığıyla demokratikleştiği, iş gücü piyasalarının ise giderek daha belirsiz ve esnek yapılar kazandığı bir çağda, üniversitenin temel varlık nedeni; eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi, etik sorumluluk bilincinin kazandırılması ve kolektif toplumsal farkındalığın inşası olarak yeniden tanımlanmalıdır (George ve Paul, 2020). Özellikle ruh sağlığına duyarlı, kimlik çeşitliliğini gözetken ve yaşam boyu öğrenme ilkesine dayanan bir eğitim anlayışını benimsemeyen üniversiteler, öğrenciler tarafından giderek daha işlevsiz ve önemsiz algılanma riski ile karşı karşıyadır. Bu nedenle, geleceğin üniversitesi yalnızca mesleki yeterlilik kazandıran değil; aynı zamanda bireyin iyi olma hâlini, toplumsal bütünlüğü ve sürdürülebilir kalkınmayı önceleyen bir yapı olmak zorundadır (Moriña, 2017).

Ruh sağlığı hizmetlerine erişimin sınırlı olduğu, bireysel gelişim süreçlerinin görmezden geldiği bir üniversite ortamı hem öğrencilerde tükenmişliğe hem de kurumsal işlevsizliklere yol açar. Benzer şekilde, anlamdan ve yön duygusundan yoksun bir eğitim deneyimi, üniversiteyi yalnızca diploma için beklenen bir durak haline getirir. Bu da üniversitenin hem birey gözündeki değerini hem de toplumsal meşruiyetini erozyona uğratar. Ortaya konan bu tablo, üniversitelerin karşı karşıya kaldığı temel bir sorunu ifade etmektedir. Doğal olarak da üniversiteyi etkileyen her problem alanı, öğrencilerini de etkileyecektir. Söz konusu perspektif, üniversitelerin ve üniversite öğrencilerinin karşı karşıya kaldıkları bu problem alanına ilişkin psikolojik bir analizi gerekli kılmaktadır. Ortaya konan problem durumundan hareketle bu çalışma, üniversitelerin geleceğini psikolojik bir bakış açısıyla ele almayı, değişen öğrenci profiline uyum sağlayan daha insani ve anlamlı bir yükseköğretim anlayışının gerekliliğini tartışmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırma modeli

Bu çalışma, üniversitelerin geleceğini psikolojik açıdan incelemeyi amaçlayan bir literatür taramasıdır. Literatür taramaları genel olarak, bilimsel bilgi birikiminin sistematik biçimde değerlendirilerek mevcut araştırmaların sentezlenmesini, açık alanların belirlenmesini ve gelecekteki çalışmalara yön verilmesini amaçlayan yöntemlerdir (Paul vd., 2020). Literatür

taramalarına ilişkin çeşitli sınıflandırmalar yer almakla birlikte, yaygın olarak kabul gören geleneksel ve sistematik literatür tarama yöntemleridir (Paré vd., 2015). Geleneksel literatür taramaları, bilimsel araştırmalarda uzun süredir kullanılmakta olup, araştırma tasarımına yön vermek, kuramsal temeli güçlendirmek ya da literatürdeki bir boşluğu tespit etmek amacıyla tercih edilmektedir (Xiao ve Watson, 2019). Bu yaklaşımda, kaynakların seçimi ve analizi araştırmacının uzmanlığına ve yargılarına dayanmakta; sistematik taramalarda olduğu gibi katı kriterler yerine, daha esnek ve yoruma açık bir yapı benimsenmektedir (Kraus vd., 2020).

Öte yandan sistematik literatür taraması, belirli bir araştırma sorusuna yanıt oluşturmak amacıyla açıkça tanımlanmış kriterler doğrultusunda yürütülen, yöntemsel olarak yapılandırılmış ve şeffaf bir süreçtir (Torraco, 2016). Sistematik tarama süreci, kaynakların belirlenmesi, filtrelenmesi, kalite değerlendirmesi, bulguların eleştirel biçimde analiz edilmesi ve bu sonuçların hedef kitleye uygun şekilde raporlanmasını kapsamaktadır (Kraus vd., 2020). Her iki yaklaşımın kendine özgü avantajları bulunmakla birlikte, bu çalışmada üniversitelerin günümüzde yaşadığı sorunları psikolojik bir perspektifle ele alarak, buradan geleceğin üniversitelerinde psikolojik açıdan hangi yönlerin öne çıkacağı irdelenmiştir. Bu perspektifle üniversitelerin geleceği psikolojik yönden bir analize tabi tutulmuştur. Bu tercih, ilgili kavramların tarihsel gelişimi, kavramsal çerçevesi ve ruh sağlığı ile ilişkisini kapsamlı biçimde incelemeyi ve literatürdeki boşlukları tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda araştırma, üniversitelerin sosyolojik, ekonomik ve teknolojik dönüşümlerinin, üniversite öğrencilerinin beklenti, tutum, ruh sağlığı ve psikolojik iyi oluşları üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu çok boyutlu etkileşimin üniversitelerin gelecekteki yapısal işleyişine nasıl yansiyabileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bulgular

Yöntem bölümünde ifade edildiği üzere, bu çalışmada üniversitelerin ve yükseköğretimin geleceğine ilişkin literatür, ‘üniversite’, ‘değişim’, ‘öğrenci’ ve ‘ruh sağlığı’ anahtar kelimeleri farklı kombinasyonlarla kullanılarak açık erişim kaynaklarından (Goole Scholar, Open Access Publishing, Scientific Research) sistematik biçimde taranmış ve elde edilen yayınlar kapsamlı biçimde değerlendirilmiştir. Literatür taraması, üniversitelerdeki sosyolojik, ekonomik ve teknolojik dönüşümlerin öğrencilerin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini analiz etmeye ve ruh sağlığı hizmetlerine erişimin niteliğini irdelemeye odaklanmıştır. Bulgular bölümünde ise, bu inceleme sonucunda ulaşılan veriler üç temel başlık altında özetlenmiştir: Üniversitelerin çok boyutlu değişimi ve ruh sağlığı; üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı problemleri; üniversitelerin ruh sağlığı hizmetlerinin durumu. Bu bütüncül değerlendirme, söz konusu etkenlerin üniversitelerin gelecekteki yapısal ve işlevsel dönüşümlerine olası yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Üniversitelerin çok boyutlu dönüşümü ve ruh sağlığı

Üniversiteler, bilginin üretildiği, aktarıldığı ve değerlendirildiği akademik yapılar olarak tanımlanmıştır. Ancak dijitalleşme, toplumsal dönüşüm, kültürel evrim ve ekonomik belirsizlik gibi dinamikler bu tanıma radikal biçimde sorgulatmakta; üniversiteleri bireyin yalnızca zihinsel değil, duygusal ve sosyal yönlerine de hitap eden, çok boyutlu kurumlara dönüştürmektedir. Bu değişim, yükseköğretim kurumlarını bilgi aktarımından çok daha fazlasını, yani anlam üretimi, rehberlik ve psikolojik destek gibi işlevleri üstlenmeye zorlamaktadır (Marginson vd., 2023).

Yirmi birinci yüzyılda üniversiteler yalnızca bilgi üretimi ve aktarımıyla sınırlı kurumlar olmaktan çıkmış; öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü, çok boyutlu öğrenme topluluklarına dönüşme sürecine girmiştir (Duderstadt, 2009; Grant, 2021). Dijitalleşmenin dönüştürdüğü öğrenme ortamları, toplumsal kırılganlıklar, ekonomik güvencesizlik ve küresel krizler, öğrencilerin yalnızca akademik değil, aynı zamanda duygusal, varoluşsal ve sosyal destek arayışını da ön plana çıkarmaktadır (Hunt ve Eisenberg, 2010). Bu dönüşümün merkezinde, öğrencilerin ruh sağlığına yönelik artan ihtiyaç ve talepler yer almaktadır (Fernández Rodríguez vd., 2019; Watkins vd., 2012). Sağlıklı bir akademik deneyimin sürdürülebilirliği, artık yalnızca müfredat başarısı ile değil, öğrencinin duygusal güvenliği, aidiyet duygusu ve yaşam amacı bulma süreçleriyle de doğrudan ilişkilidir (Hernández-Torrano vd., 2020).

Üniversitelerin bu yeni işlevsel çerçeveye uyum sağlamaması durumunda, öğrenciler tarafından işlevsiz ya da gereksiz yapılar olarak algılanmaları kaçınılmazdır. Üniversiteler, gelecekteki işlevlerini çok farklı yetkinlikler ile yerine getirme çabalarının yanı sıra, öğrencilerin psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını da karşılamakla yükümlü sosyal alanlara da dönüşmek zorundadırlar. Artık üniversite deneyimi, yalnızca diploma sahibi olmanın ötesinde; öğrencinin kimlik gelişimi, aidiyet hissi ve ruhsal esenliği gibi daha bütüncül bir süreci kapsamaktadır (Yong vd., 2025). Dijitalleşme, kültürel değişim, ekonomik baskılar ve küresel krizler karşısında, öğrencilerin zihinsel dayanıklılığı daha da önem kazanmakta; bu da üniversitelerin psikolojik destek ve ruh sağlığı hizmetlerini merkeze alan daha duyarlı politikalar geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü öğrencilerin zihinsel sağlığı, sadece bireysel başarı değil; aynı zamanda toplumsal üretkenlik ve kurumsal sürdürülebilirlik açısından da kritik bir belirleyendir (Chan, 2016).

Üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı problemleri

Mevcut araştırmalar, üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı sorunlarında ciddi bir artış olduğunu ve bu durumun eğitim-öğretim sürecini doğrudan etkilediğini, aynı zamanda sağlık hizmetlerine erişimde önemli sorunların olduğunu göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı ve genel iyi oluş düzeyi, bu öğrencilerin geleceğin liderleri olarak toplumun sağlığına

ve sürdürülebilir gelişimine katkı sağlayacak olmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Healthy Minds Network (2023) verilerine göre, 2021-2022 akademik yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 133 kolej ve üniversitede yaklaşık 90.000 öğrenci üzerinde yürütülen bir araştırmada, öğrencilerin %44'ü depresif semptomlar, %37'si kaygı duyguları yaşadığını, %15'i ise intihar düşüncelerini bildirmiştir. Söz konusu oranlar, anketin 15 yıllık geçmişi içinde en yüksek düzey olarak kaydedilmiştir. Bu duruma ek olarak, üniversite fonksiyonlarının giderek karmaşıklaşması ve çeşitlenmesi beraberinde öğrenci demografisinin de önemli ölçüde değişmesine yol açmaktadır (Diversity in Higher Education: Facts and Statistics, Citation2024b).

Üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı problemleri artarak derinleşme eğilimi göstermektedir. 373 kampüsten veri toplayan Healthy Minds Çalışması'na göre, 2020-2021 eğitim öğretim yılında üniversite öğrencilerinin %60'tan fazlası en az bir ruh sağlığı sorununa ilişkin kriterleri karşıladığını ortaya koymuştur (The Healthy Minds Study, 2022–2023). Öğrencilerin neredeyse dörtte üçü orta veya şiddetli psikolojik sıkıntı yaşadığını bildirmektedirler (Lederer ve Hoban, 2022). National College Health Assessment (NCHA) verilerine göre, kampüs danışmanlık merkezlerinden yardım isteyen öğrenci sayısı yıldan yıla sürekli bir artış göstermektedir (NCHA, 2024).

Bu tablo, üniversite deneyiminin öğrenciler için sadece akademik değil, psikolojik bir kriz alanına da dönüştüğünü göstermektedir. Öğrenciler, ekonomik yoksunluk, rekabet baskısı, sosyal izolasyon ve belirsiz gelecekle yüzleşirken; ruh sağlığı destek hizmetlerine ulaşmakta da ciddi engellerle karşılaşmaktadırlar. Bu engeller arasında danışman sayısının yetersizliği, uzun bekleme süreleri, finansal sınırlılıklar ve en önemlisi ruh sağlığına ilişkin toplumsal damgalama yer almaktadır (Gull vd., 2025). Özellikle etnik azınlıklar, bu hizmetlere erişimde daha fazla zorluk yaşamaktadır; çünkü daha fazla damgalanma ve finansal yüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Busby, 2021; Miranda vd., 2015).

Akademisyenler açısından da benzer bir psikolojik kırılganlık söz konusudur. Akademik performansa dayalı ölçme-değerlendirme sistemleri, yayın baskısı, iş güvencesinin belirsizliği ve öğrenci memnuniyetine göre yapılan değerlendirmeler, öğretim üyeleri üzerinde yoğun bir tükenmişlik duygusu yaratmaktadır. Hughes ve Spanner'ın (2019) araştırması, akademik personelin büyük bir kısmının hem artan idari yüklerden hem de öğrencilerin duygusal taleplerini karşılayamamaktan ötürü ciddi düzeyde stres yaşadığını ortaya koymaktadır.

Üniversitelerin ruh sağlığı hizmetlerinin durumu

Eisenberg ve arkadaşlarının (2009) çalışması, ruh sağlığı sorunlarının yaygınlığını ortaya koyarken; aynı zamanda öğrencilerin önemli bir kısmının yardım arama konusunda damgalanma, erişim zorlukları ve düşük bilinç düzeyi gibi sınırlayıcı faktörlerin etkisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktada, üniversitelerin sadece danışmanlık hizmeti sunmaları değil,

aynı zamanda bu hizmetleri kültürel olarak kapsayıcı, kolay erişilebilir ve öğrencilerin yaşam ritmine uygun şekilde yeniden yapılandırılmaları gerekmektedir (Nair ve Otaki, 2021). Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarına erişimi, psikolojik iyi oluş üzerinde koruyucu bir etki yaratmakta; özellikle akran destek sistemleri gibi yapılar, öğrencilerin duygusal yüklerini hafifletmekte etkili olmaktadır (Hund ve Eisenberg, 2010). Öğrencilerin sesine kulak verildiğinde, üniversitelerdeki ruh sağlığı destek sistemlerinin daha şeffaf, erişilebilir ve bütüncül bir yapıya kavuşması yönünde güçlü bir talep olduğu görülmektedir (Eisenberg vd., 2011). Bu nedenle, üniversitelerin yeni sorumluluk alanının, ruhsal olarak sağlıklı bireyler ve dayanıklı toplumlar inşa etmek olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, üniversitelerin psikolojik destek sistemlerini yalnızca tepkisel müdahale araçları olarak değil, aynı zamanda önleyici ve kapsayıcı bir yaklaşımla yeniden yapılandırılmaları gerekmektedir (Nyakoty ve Goronga, 2024). Öğrencilerin ruhsal dayanıklılığını artırmak, sadece bireysel iyilik halini değil; öğrenme süreçlerinin niteliğini, toplumsal uyumu ve kurumsal işlevselliği de doğrudan etkilemektedir (Thelma, 2025). Dolayısıyla yükseköğretimde ruh sağlığına yönelik atılacak her adım, üniversitenin asli misyonuna -insanı bütün yönleriyle güçlendirmek- doğrudan katkı sağlayacaktır.

Üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı hizmetlerine erişiminde karşılaşılan engeller, çoğunlukla öğrencilerin demografik ve sosyo-kültürel özellikleriyle ilişkilendirilmektedir (Miranda ve ark., 2015). Üniversite danışmanlık merkezlerinin farklı öğrenci grupları tarafından kullanım oranları zamanla artış göstermiş olsa da dezavantajlı gruplara mensup öğrenciler arasında bu hizmetlerin kronik olarak yetersiz düzeyde kullanılmaya devam ettiği görülmektedir (Banks, 2020; Helling ve Chandler, 2021). Bu öğrenciler, çoğunlukla diğer öğrencilere kıyasla ekonomik zorluklar, zaman kısıtlılıkları ve ruh sağlığı hizmetleriyle ilgili damgalanma gibi çeşitli yapısal ve kültürel engellerle daha sık karşı karşıya kalmaktadır (Miranda vd., 2015).

Ruh sağlığı hizmetlerinin dezavantajlı öğrenciler tarafından yeterince kullanılmamasının başlıca nedenlerinden biri, üniversite kampüs ikliminin bu grupların ihtiyaç ve beklentilerini yeterince karşılayamaması olarak gösterilmektedir (Scherer ve Leshner, 2021). Farklı yaşantılardan gelen öğrencilerin, kampüs ortamını olumsuz olarak deneyimlemesi, bu öğrencilerin kampüste sunulan profesyonel psikolojik destek hizmetlerine duydukları güveni azaltabilmektedir. Kampüs iklimini olumsuz etkileyen unsurlar arasında, öğrencilerin ayrımcılık ya da mikro düzeyde dışlayıcı davranışlarla karşılaşmaları, danışman veya ruh sağlığı uzmanlarının öğrencilerin yaşam deneyimlerini yeterince anlamadıkları endişesi ve profesyonel yardım arayışına dair damgalanma önemli rol oynamaktadır (Banks, 2020). Ruh sağlığı hizmetlerine erişimin önündeki engeller, öğrencilerin bu hizmetlere başvurularını olumsuz yönde etkilemekte ve bu durum, öğrencilerin akademik başarılarını ve genel yaşam kalitelerini de etkilemektedir (Hyseni, 2023). Bu durum, üniversitelerin ruh sağlığı hizmetlerini daha erişilebilir ve kapsayıcı hale getirmeleri gerektiğini göstermektedir.

Üniversitelerin yaşadığı yapısal sorunları, değişen dünyaya ayak uydurma çabalarının karşısındaki en çarpıcı sorun alanlarından biri öğrencilerin yaşadığı psikolojik sorunlardır. Yapısal düzeyde üniversitelerin sahip olduğu psikolojik destek sistemlerinin nitel ve nicel problemleri, başka bir ifadeyle zayıflığı günümüz üniversitelerinin yüzleşmesi gereken önemli sorun alanlarının başında gelmektedir. Üniversitelerin danışmanlık merkezlerinde yaşanan personel yetersizliği, kaynak dağılımındaki eşitsizlik ve hizmete duyulan güven eksikliği, destek arayan öğrenci ve akademisyenlerin yardım alma süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Gull ve diğerlerinin (2025) belirttiği üzere, mevcut sistemler birçok öğrencinin psikolojik ihtiyaçlarına yanıt verememekte; özellikle nöroçeşitli, uluslararası veya dezavantajlı geçmişe sahip öğrenciler sistem dışında kalmaktadır. Bunun yanında, neoliberal reformlarla gelen performans baskısı ve kurumsal verimlilik hedefleri, üniversiteleri nitelikli bir psikolojik destek sağlayamayan mekanik yapılar haline getirmektedir (Gull vd., 2025; Hughes ve Spanner, 2019).

Sonuç ve Tartışma

Üniversiteler, geleneksel bilgi üretim ve aktarım kurumları olarak rollerini sürdürmekle birlikte, küreselleşmenin etkisiyle hızla değişen bir dizi yeni zorlukla karşı karşıya kalmışlardır. Artan küresel rekabet, üniversitelerin hem öğretim hem de araştırma misyonlarını dengelerken kendilerini farklılaştırma ihtiyacını derinleştirmektedir (King, 2011). Yapay zekâdaki gelişmeler ve geleneksel olmayan çevrimiçi eğitim sağlayıcılarının yükselişi, üniversiteler üzerindeki baskıyı artırarak yaşam boyu öğrenme ve esnek beceri geliştirme gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu bağlamda öğrenciler, eğitime yaptıkları yatırımın karşılığını daha fazla talep etmektedir. Tüm bu gelişmeler, üniversitelerin yapısal ve işlevsel olarak dönüşmesini, güçlü yönlerini küresel ölçekte yeniden değerlendirmesini ve araştırma-öğretim modellerini mevcut ihtiyaçlara uygun şekilde yeniden tasarlamasını zorunlu kılmaktadır (Guàrdia, 2021).

Üniversitelerdeki psikolojik kırılganlığın sistemselsel bir zemine dayandığı açıktır. Üniversiteler dijitalleşme, neoliberal eğitim politikaları ve metalaşmış bilgi üretimi gibi dönüşümler sonucunda hem öğrenciler hem akademisyenler açısından anlam üretme kapasitesini büyük ölçüde yitirmiştir. Öğrenciler için üniversite, yalnızca bir diploma edinme sürecine, öğretim üyeleri içinse sayılarla ölçülen bir üretkenlik mekanizmasına dönüşmüştür. Bu durum, hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin varoluşsal tatmin yaşayamamasına neden olmakta, üniversiteleri birer “anlam boşluğu” mekânına çevirmektedir (Hartrey vd., 2017).

Üniversite öğrencileri arasında giderek derinleşen ruh sağlığı krizi, sosyal, ekonomik ve dijital alandaki değişim ve gelişmelerle paralel bir şekilde artış göstermektedir. Bu durum, üniversitelerin yalnızca akademik başarı değil, aynı zamanda duygusal destek, kimlik gelişimi ve yaşam tasarımı gibi alanlarda da öğrencilere hizmet vermek zorunda olduğunu ortaya koymaktadır. Üretken yapay zekânın gelişimi, bilgiye erişimi evrenselleştirmenin ötesine

geçerek, öğrencilerin öğretmen rehberliği olmaksızın bireyselleştirilmiş ve özerk bir öğrenme süreci deneyimlemelerine olanak tanımaktadır. Bu teknolojik dönüşüm, kişiselleştirilmiş öğrenme yolları ve özelleştirilmiş değerlendirme biçimlerinin önünü açarken, akademik personelin rolünü de köklü biçimde değiştirmektedir. Geleneksel bilgi aktarımının ötesine geçilerek, eleştirel düşünme, karmaşık problem çözme ve gerçek yaşamla bağlantılı becerilere odaklanan müfredatlara yönelim kaçınılmaz hale gelmektedir (Iqbal, 2023).

Yapay zekânın iş gücü üzerindeki etkisiyle birlikte, bilgi ezberleme gibi beceriler ikinci planda kalırken, etik farkındalık ve teknolojinin sınırlılıklarını kavrayabilme öne çıkmaktadır. Müfredatın yeniden yapılandırılması, öğrencilerin iş birliği, muhakeme ve farklı görüşleri uzlaştırma gibi temel yetkinliklerini geliştirmeye yönelik bir yaklaşımı da içermelidir. Bu yetkinliklerin geliştirilmesi yalnızca sınıf dışı etkinliklere bırakılamayacak kadar kritik hale gelmiş, müfredata sistematik biçimde entegre edilmesi, değerlendirilmesi ve kredilendirilmesi gerekliliği doğmuştur (Morandini, 2023).

Yükseköğretim kurumlarının rolü, eğitim öğretim hizmetlerinin dışında, öğrenci kişilik hizmetleri olarak ifade edilen öğrencilere sağlık ve iyilik hallerini desteklemeyi amaçlayan bir dizi hizmeti içerecek şekilde yapılanmak ve bu ekosistemleri oluşturmak zorundadır (Hughes, 2023). Ruh sağlığı sorunları olan öğrenciler genellikle zayıf eğitim, sosyal, sağlık ve ekonomik sonuçlar açısından daha büyük risk altındadır (Niederkrötenhaler vd., 2014). Ayrıca, tarihsel olarak dışlanmış ve yeterince temsil edilmeyen kimliklere sahip öğrenciler için üniversiteler, sosyal destek ağlarından ayrılık ve kültürel açıdan duyarlı hizmetlerin eksikliği gibi faktörler nedeniyle stres kaynağıdır (Markoulakis ve Kirsh, 2013).

Gelişmiş öğrenme analitiği ve üretken yapay zekâ uygulamaları, öğrenci desteğini daha öngörülebilir ve kişiselleştirilmiş hâle getirerek, risk altındaki öğrencilerin erken tespiti ve zamanında müdahale imkânı sağlamaktadır. Yapay zekâ, uzman destek personelinin yerini almasa da, özellikle savunmasız grupların ihtiyaçlarını belirlemede ve örneğin düşük motivasyon ya da dikkat eksikliği gibi durumlara yönelik bireyselleştirilmiş çözümler sunmada etkili bir araç olabilir. Öğrenci destek hizmetlerinin daha bütüncül bir yapıya kavuşması, kurumlar arasında bölümler arası iş birliğini zorunlu kılmakta; bu da, kurumsal kültürde dönüşüm ve personel yeterliliklerinin geliştirilmesini gerektirmektedir.

Üniversitelerin karşılaştığı bu çok katmanlı psikolojik kriz, hem kurumsal olarak üniversitenin kendisini hem de üniversitelerin zorunlu paydaşı olan öğrencilerin ve öğretim elemanlarının sorunları yalnızca bireysel yardım stratejileriyle çözülemez. Hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin psikolojik dayanıklılığını destekleyecek, aidiyet hissini güçlendirecek ve üniversitenin varoluşsal işlevini yeniden kuracak bütüncül bir reform yaklaşımı gereklidir. Üniversiteler ancak bu şekilde, sadece bilgi üreten değil; aynı zamanda psikolojik güvenlik, anlam ve aidiyet inşa eden kurumlar haline gelebilir.

Kaynakça

- American College Health Association. (2024). *Fall 2024 National College Health Assessment reports*. <https://www.acha.org/news/fall-2024-national-college-health-assessment-reports-are-here/>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Banks, B. M. (2020). University mental health outreach targeting students of color. *Journal of College Student Psychotherapy*, 34(1), 78–86. <https://doi.org/10.1080/87568225.2018.1539632>
- Barnett, R. (2000). University knowledge in an age of supercomplexity. *Higher Education*, 40(4), 409–422. <https://doi.org/10.1023/A:1004159513741>
- Busby, D. R., Zheng, K., Eisenberg, D., Albucher, R. C., Favorite, T., Coryell, W., ... King, C. A. (2021). Black college students at elevated risk for suicide: Barriers to mental health service utilization. *Journal of American College Health*, 69(3), 308–314. <https://doi.org/10.1080/07448481.2019.1679157>
- Chan, R. Y. (2016). Understanding the purpose of higher education: An analysis of the economic and social benefits for completing a college degree. *Journal of Education Policy, Planning and Administration*, 6(5), 1–40.
- Conley, C. S., Kirsch, A. C., Dickson, D. A., & Bryant, F. B. (2014). Negotiating the transition to college: Developmental trajectories and gender differences in psychological functioning, cognitive-affective strategies, and social well-being. *Emerging Adulthood*, 2(3), 195–210. <https://doi.org/10.1177/2167696814521808>
- Diversity in Higher Education: Facts and Statistics. (2024b), April 30. BestColleges.com. <https://www.best-colleges.com/research/diversity-in-higher-education-facts-statistics/>
- Duderstadt, J. J. (2009). *A university for the 21st century*. University of Michigan Press.
- Eisenberg, D., Downs, M. F., Golberstein, E., & Zivin, K. (2009). Stigma and help seeking for mental health among college students. *Medical Care Research and Review*, 66(5), 522–541. <https://doi.org/10.1177/1077558709335173>
- Eisenberg, D., Hunt, J., Speer, N., & Zivin, K. (2011). Mental health service utilization among college students in the United States. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 199(5), 301–308. <https://doi.org/10.1097/NMD.0b013e3182175123>
- Fernández Rodríguez, C., Soto López, T., & Cuesta Izquierdo, M. (2019). Needs and demands for psychological care in university students. *Psicothema*, 31(4), 414–421. <https://doi.org/10.7334/psicothema2019.78>
- George, B., & Paul, J. (2020). *Digital transformation in business and society*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-08277-2>
- Grant, J. (2021). *The new power university: The social purpose of higher education in the 21st century*. Pearson UK.
- Guàrdia, L., Clougher, D., Anderson, T., & Maina, M. (2021). IDEAS for transforming higher education: An overview of ongoing trends and challenges. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 22(2), 166–184. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v22i2.5206>
- Gull, M., Kaur, N., Abuhasan, W. M., Kandi, S., & Nair, S. M. (2025). A comprehensive review of psychosocial, academic, and psychological issues faced by university students in India. *Annals of Neurosciences*. <https://doi.org/10.1177/09727531241306571>
- Hafezi, R., Akhavan, A., Pakseresht, S., & Wood, D. A. (2019). A Layered Uncertainties Scenario Synthesizing (LUSS) model applied to evaluate multiple potential long-run outcomes for Iran's natural gas exports. *Energy*, 169, 646–659. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2018.12.093>
- Hafezi, R., Zare, S. G., Taghikhah, F. R., & Roshani, S. (2024). How universities study the future: A critical view. *Futures*, 163, 103439. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2024.103439>

- Hartrey, L., Denieffe, S., & Wells, J. S. (2017). A systematic review of barriers and supports to the participation of students with mental health difficulties in higher education. *Mental Health & Prevention*, 6, 26–43. <https://doi.org/10.1016/j.mhp.2017.03.002>
- Healthy Minds Network. (2023). *Healthy Minds Study among colleges and universities, year 2021–2022*. University of Michigan, University of California Los Angeles, Boston University, & Wayne State University. <https://healthymindsnetwork.org/research/data-for-researchers>
- Helling, J., & Chandler, G. E. (2021). Meeting the psychological health & growth needs of Black college students: Culture, resonance and resilience. *Journal of College Student Psychotherapy*, 35(2), 152–180. <https://doi.org/10.1080/87568225.2019.1660291>
- Hernández-Torrano, D., Ibrayeva, L., Sparks, J., Lim, N., Clementi, A., Almukhambetova, A., ... Muratkyzy, A. (2020). Mental health and well-being of university students: A bibliometric mapping of the literature. *Frontiers in Psychology*, 11, 1226. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01226>
- Hughes, G. (2023). University mental health and wellbeing: Creating an evidence-informed, holistic model of action (Doctoral dissertation, University of Derby). University of Derby Research Repository. <https://repository.derby.ac.uk/item/9w5x3>
- Hughes, G., & Spanner, L. (2019). *The university mental health charter*. Student Minds.
- Hunt, J., & Eisenberg, D. (2010). Mental health problems and help-seeking behavior among college students. *Journal of Adolescent Health*, 46(1), 3–10. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2009.08.008>
- Hyseni Duraku, Z., Davis, H., & Hamiti, E. (2023). Mental health, study skills, social support, and barriers to seeking psychological help among university students: A call for mental health support in higher education. *Frontiers in Public Health*, 11, 1220614. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1220614>
- Iqbal, M. (2023). AI in education: Personalized learning and adaptive assessment. *Cosmic Bulletin of Business Management*, 2(1), 280–297. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.24796.77446>
- King, R. (2011). Globalisation and higher education. In *Higher education and society in changing times: Looking back and looking forward* (pp. 24–35). <https://doi.org/10.1787/173831738240>
- Kraus, S., Breier, M., & Dasí-Rodríguez, S. (2020). The art of crafting a systematic literature review in entrepreneurship research. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16, 1023–1042. <https://doi.org/10.1007/s11365-020-00635-4>
- Lederer, A. M., & Hoban, M. T. (2022). The development of the American College Health Association-National College Health Assessment III: An improved tool to assess and enhance the health and well-being of college students. *Journal of American College Health*, 70(6), 1606–1610. <https://doi.org/10.1080/07448481.2020.1759605>
- Marginson, S. (2016). *The dream is over*. University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520965894>
- Marginson, S., Cantwell, B., Platonova, D., & Smolentseva, A. (2023). *Assessing the contributions of higher education*. Edward Elgar. <https://www.elgaronline.com/edcol/173831738240>
- Markoulakis, R., & Kirsh, B. (2013). Difficulties for university students with mental health problems: A critical interpretive synthesis. *The Review of Higher Education*, 37(1), 77–100. <https://doi.org/10.1353/rhe.2013.0067>
- Miranda, R., Soffer, A., Polanco-Roman, L., Wheeler, A., & Moore, A. (2015). Mental health treatment barriers among racial/ethnic minority versus White young adults 6 months after intake at a college counseling center. *Journal of American College Health*, 63(5), 291–298. <https://doi.org/10.1080/07448481.2015.1015024>
- Morandini, S., Fraboni, F., De Angelis, M., Puzzo, G., Giusino, D., & Pietrantoni, L. (2023). The impact of artificial intelligence on workers' skills: Upskilling and reskilling in organisations. *Informing Science*, 26, 39–68. <https://doi.org/10.28945/5078>

- Moriña, A. (2017). “We aren’t heroes, we’re survivors”: Higher education as an opportunity for students with disabilities to reinvent an identity. *Journal of Further and Higher Education*, 41(2), 215–226. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2015.1070402>
- Nair, B., & Otaki, F. (2021). Promoting university students’ mental health: A systematic literature review introducing the 4M-model of individual-level interventions. *Frontiers in Public Health*, 9, 699030. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.699030>
- Niederkrötenhaler, T., Reidenberg, D. J., Till, B., & Gould, M. S. (2014). Increasing help-seeking and referrals for individuals at risk for suicide by decreasing stigma: The role of mass media. *American Journal of Preventive Medicine*, 47(3), S235–S243. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2014.04.019>
- Nyakotyo, C., & Goronga, P. (2024). Resilience strategies for higher education institutions. In *Rebuilding higher education systems impacted by crises: Navigating traumatic events, disasters, and more* (pp. 1–18). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-1926-0.ch001>
- Paré, G., Trudel, M. C., Jaana, M., & Kitsiou, S. (2015). Synthesizing information systems knowledge: A typology of literature reviews. *Information & Management*, 52(2), 183–199. <https://doi.org/10.1016/j.im.2014.08.004>
- Paul, J., & Rialp Criado, A. (2020). The art of writing literature reviews: What do we know and what do we need to know? *International Business Review*, 29(4), 101717. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101717>
- Scherer, L. A., & Leshner, A. I. (Eds.). (2021). *Mental health, substance use, and wellbeing in higher education: Supporting the whole student*. National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/26015>
- The Healthy Minds Study. (2023). *2022–2023 data report*. Healthy Minds Network. <https://healthyminds-network.org/research/data-reports/>
- Thelma, C. C. (2025). The effect of social well-being on students’ academic achievements: A case of selected higher learning institutions in Lusaka District, Zambia. *Zenodo*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14727444>
- Torraco, R. J. (2016). Writing integrative literature reviews: Using the past and present to explore the future. *Human Resource Development Review*, 15(4), 404–428. <https://doi.org/10.1177/1534484316672411>
- Watkins, D. C., Hunt, J. B., & Eisenberg, D. (2012). Increased demand for mental health services on college campuses: Perspectives from administrators. *Qualitative Social Work*, 11(3), 319–337. <https://doi.org/10.1177/1473325011401468>
- Xiao, Y., & Watson, M. (2019). Guidance on conducting a systematic literature review. *Journal of Planning Education and Research*, 39(1), 93–112. <https://doi.org/10.1177/0739456X18809792>
- Yong, M. H., Chikwa, G., & Rehman, J. (2025). Factors affecting new students’ sense of belonging and wellbeing at university. *Innovations in Education and Teaching International*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/14703297.2025.1099135>

A Psychological Perspective on the Future of Universities

Extended Abstract

Introduction

In today's world, the functions of universities are continuously evolving and transforming. Fluctuations in economic parameters, the widespread adoption of artificial intelligence applications, the rapid pace of technological advancements, transformations in social structures, and changes in individuals' psychosocial needs have rendered the traditional operation of higher education institutions unsustainable. These dynamic processes are pushing universities beyond being mere institutions for knowledge production and dissemination, compelling them towards a multidimensional transformation. As emphasized in the literature, universities have now become entities situated at the core of economic competition, technological adaptation, and societal expectations. In this context, it is imperative for universities to reconsider their institutional structures and roles and to restructure themselves within the frameworks of digitalization, artificial intelligence integration, sustainability, social impact, and lifelong learning. Traditionally, universities have been positioned as institutions responsible for equipping society with the necessary knowledge base and a skilled workforce. However, in today's world, the nature of these demands is constantly changing; uncertainties within socio-economic systems make it increasingly challenging to forecast the future of higher education. Accordingly, many scholars aim to understand how universities can navigate these uncertainties and evolve as dynamic social systems.

Method

This study is a literature review aimed at examining the future of universities from a psychological perspective. Literature reviews generally seek to systematically evaluate the existing body of scientific knowledge, synthesize prior research, identify gaps, and guide future studies. In this study, the traditional literature review method was adopted, and the historical development, conceptual framework, and connection with mental health of the relevant concepts were comprehensively explored. The study seeks to reveal how the sociological, economic, and technological transformations within universities impact students' expectations, attitudes, mental health, and psychological well-being, and how this multidimensional interplay might influence the structural functioning of universities in the future.

Findings

The Multidimensional transformation of universities and mental health

Universities have traditionally been defined as academic institutions where knowledge is created, transmitted, and evaluated. However, dynamics such as digitalization, social transformation, cultural shifts, and economic uncertainty now fundamentally challenge this definition, transforming universities into multidimensional institutions that address not only the cognitive but also the emotional and social dimensions of individuals. In the twenty-first century, universities have moved beyond being institutions limited to knowledge production and transmission; they are progressively becoming multidimensional learning communities responsible for responding to students' psychosocial needs. Learning environments transformed by digitalization, social vulnerabilities, economic insecurity, and global crises have brought students' needs for not only academic but also emotional, existential, and social support to the forefront. At the center of this transformation lies an increasing demand for mental health support. The sustainability of a healthy academic experience is now directly linked not only to academic achievement but also to students' emotional safety, sense of belonging, and their processes of meaning-making and purpose-finding.

Mental health problems of university students

Current research demonstrates a significant rise in mental health concerns among university students, which directly impacts the educational process. According to data from the Healthy Minds Network, 44% of university students in the United States report depressive symptoms, 37% experience anxiety, and 15% report having suicidal thoughts. Mental health issues among university students continue to rise and deepen in severity. According to the Healthy Minds Study, which collects data from 373 campuses, more than 60% of university students meet the criteria for at least one mental health condition. Nearly three-quarters of students report experiencing moderate to severe psychological distress. This situation indicates that the university experience has increasingly become not only an academic pursuit but also a domain marked by psychological crisis for many students.

The State of universities' mental health services

Universities need not only to offer counseling services but also to restructure these services to be culturally inclusive, easily accessible, and compatible with students' diverse life circumstances. Access to social support resources has a protective effect on psychological well-being; structures such as peer support systems, in particular, have been shown to effectively alleviate students' emotional burdens. Therefore, it is now evident that the new area of responsibility for universities extends beyond merely preparing students for a profession to fostering psychologically healthy individuals and resilient communities. In this regard, universities must redesign their psychological support systems not solely as reactive

intervention tools but also through proactive and inclusive approaches. Enhancing students' psychological resilience directly affects not only individual well-being but also the quality of learning processes, social cohesion, and overall institutional effectiveness.

Conclusion and Discussion

It is evident that the psychological vulnerability observed within universities is rooted in systemic factors. Due to transformations such as digitalization, neoliberal education policies, and the commodification of knowledge production, universities have largely lost their capacity to generate meaning for both students and academics. This situation leads to existential dissatisfaction among students and academics alike, turning universities into spaces characterized by a "crisis of meaning." The complex psychological crisis faced by universities cannot be resolved solely through individual-level coping strategies. A holistic reform approach that supports the psychological resilience of both students and faculty, reinforces a sense of belonging, and reestablishes the existential purpose of universities is essential. Only through such a comprehensive approach can universities evolve into institutions that not only produce knowledge but also cultivate psychological security, meaning, and a sense of belonging.